

УДК 159.922.6:656.61.052(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/2707-0409.2025.2.13>

Родіна Н. В.

доктор психологічних наук, професор,
завідувачка кафедри психодіагностики та клінічної психології
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
e-mail: natalia_rodina@onu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0002-7537-9292

Кременчуцька М. К.

кандидат психологічних наук, професор,
професор кафедри психодіагностики та клінічної психології
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
e-mail: mkk@onu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0002-8588-1016

Козачек І. А.

магістр кафедри психодіагностики та клінічної психології
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
e-mail: izuminka67@ukr.net
ORCID ID: 0009-0003-6841-4509

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЙНИХ ХАРАКТЕРИСТИК МОРЯКІВ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

У статті досліджено психологічні особливості адаптації моряків в умовах воєнного часу. Актуальність теми зумовлена тим, що умови війни радикально трансформують звичний соціально-психологічний контекст функціонування моряків. Мета дослідження – перевірка емпіричної моделі психологічних механізмів адаптації морських фахівців до воєнних стресорів з огляду на трансформацію їхньої ціннісної структури. У межах емпіричного дослідження на виборці з 60 моряків було проведено діагностування та опитування. Встановлено, що психологічні особливості адаптації визначаються трьома компонентами: стресостійкістю, соціально-психологічною адаптивністю та ціннісно-сисловою сферою, які утворюють складну систему індивідуальної адаптації до екстремальних умов. Виявлено трансформацію ціннісної структури: найбільш значущими стали цінності служіння та допомоги іншим, сімейних зв'язків та професійної компетентності. Для професії моряків, які тривалий час перебувають у відриві від сім'ї та звичного соціального оточення, часто працюють у замкнених колективах та стикаються з невизначеністю, саме цінності набувають особливого значення, оскільки вони визначають напрям поведінкових стратегій. Результати дослідження підкреслюють необхідність розроблення програм психологічної підтримки та системи моніторингу психічного здоров'я моряків.

Ключові слова: діяльність моряків, військові умови, невизначеність та ризик, стресостійкість, адаптаційні можливості, життестійкість, цінності, психологічні ресурси.

Постановка проблеми. Умови війни радикально трансформують звичний соціально-психологічний контекст функціонування особистості, створюючи унікальний комплекс стресорів: від традиційних факторів морської професії (ізоляція, відповідальність, ризики) до нових викликів воєнного часу (тривога за близьких, конфлікти лояльності, інформаційна депривація). Ця проблематика вимагає переосмислення наявних підходів до психологічної діагностики та підтримки моряків, які часто зосереджувались лише на професійних аспектах адаптації. Розуміння психологічних механізмів адаптації моряків в умовах військових погроз є критичним для розроблення ефективних моделей підтримки психічного здоров'я цієї професійної групи. Особливої актуальності набуває розуміння взаємозв'язку між стресостійкістю, соціально-психологічною адаптацією та ціннісною переорієнтацією, оскільки це може стати основою для формування кадрової політики морських компаній, програм професійної підготовки та системи психологічного моніторингу стану моряків в умовах тривалого воєнного стану.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика функціонування моряків стає сферою досліджень медиків, фізіологів, соціологів та психологів. У сучасних працях акцент робиться на значному впливі психічного навантаження на моряків через зміни в галузі морського транспорту. О.П. Безлуцька [1] наголошує на тому, що невдоволення роботою, хронічна втомленість, стрес і агресія істотно впливають на поведінку екіпажу судна, що може спричинити стан професійної монотонії. У медичному довіднику для моряків за ред. професора А.І. Гоженка [4] висвітлюється роль психологічної саморегуляції у рейсах, яка дає змогу зменшити ризик появи стресових станів. Праця Г.С. Криворотька [8] присвячена аналізу психологічного благополуччя моряків, котрі виконують тривалі рейси. Соціальна ізоляція, відсутність сталих контактів з родиною і монотонна робота можуть зумовити вигорання та відчуття самотності. Ці аспекти розглядаються у сфері екстремальної та кризової психології, що досліджує процеси адаптації в умовах стресу.

Українські дослідники І.В. Данилюк [5], О.І. Кононенко [6], М.К. Кременчуцька [7], Н.В. Родіна [11], Н.Л. Шеленкова, О.Л. Гірченко, Л.С. Смокова [3] та інші вивчають життєстійкість особистості, копінг-поведінку в ситуаціях професійного стресу, активуючи ресурси у ситуаціях невизначеності та ризику, наслідки психотравмуючих ситуацій в умовах воєнних погроз.

Соціально-психологічні фактори, що впливають на стратегії подолання стресу, зокрема у моряків, досліджено у роботах О.О. Волкової [2], А.Ю. Побідаш [9], В.В. Предко [10], О.М. Сороки [12]. Особливу увагу приділено впливу віку, статі, рівня освіти та професійного досвіду на здатність адаптуватися до екстремальних умов праці.

Війна в Україні поглиблює наявні проблеми та додає нових викликів, таких як втрата можливості працевлаштування, ізоляція від родини та міграційні труднощі.

Військові реалії змінили систему адаптаційних процесів. Дані досліджень свідчать про те, що українці сприймають пряму загрозу бойових дій менш травматично, ніж втрату домівки та вимушену еміграцію. Дослідження останніх років підтверджують значний негативний вплив війни на психоемоційний стан не лише військових, але й цивільних, зокрема тих, які працюють у морській сфері [1].

Попри глибину аналізу досліджень, недостатньо представлені емпіричні дослідження щодо ресурсів формування стресостійкості моряків.

Мета статті полягає в тому, щоб представити результати перевірки емпіричної моделі психологічних особливостей моряків в умовах війни, яка об'єднала три ключові компоненти, що взаємодіють між собою, утворюючи складну систему індивідуальної адаптації до екстремальних умов, а саме емоційну (стресостійкість), соціальну (адаптація) і мотиваційну (цінності). Таке розуміння психологічних механізмів адаптації моряків в умовах воєнних погроз дає змогу створити програми підтримки психічного здоров'я, діагностики та профілактики дезадаптації серед цієї професійної групи.

Результати дослідження. Емпіричне дослідження психологічних особливостей моряків в умовах війни було проведено на базі спеціалізованого навчального центру KMSTC (Kherson Marine Specialized Training Center), який здійснює дистанційну підготовку та перепідготовку фахівців морської галузі. До участі у дослідженні було залучено 60 моряків різного віку (від 18 до 60 років), які працюють на контракті в екіпажах іноземних компаній і на початку війни виїхали за кордон.

Було створено авторську анкету та використано такі методики: тест соціально-психологічної адаптації за К. Роджерсом – Р. Даймондом, методика самооцінки стресостійкості С. Коухена і Г. Вілліамсона та методика діагностики реальної структури ціннісних орієнтацій особистості С. Бубнової, яка застосувалися не лише як інструменти вимірювання, але й як засіб реконструкції внутрішнього досвіду респондентів.

Анкета дала змогу отримати узагальнені соціально-демографічні дані про учасників, а також поділити вибірку на підгрупи за віком, рівнем освіти, професійним досвідом, самозвітами впливу війни на професійні та кар'єрні наміри.

У результаті проведення емпіричного дослідження з'ясувалося, що загалом по вибірці у моряків спостерігаються середній рівень стресостійкості та високий рівень загальної адаптивності (табл. 1).

Проте низькі показники за шкалами емоційного комфорту та домінування вказують на підвищену емоційну вразливість та схильність уникати лідерських функцій у стресових умовах.

Результати діагностики реальної структури ціннісних орієнтацій, проведеної в межах нашого дослідження, засвідчили, що в умовах війни найбільш значущими для моряків виступають (табл. 2):

– цінності служіння та допомоги іншим, які створюють відчуття причетності до важливої місії;

Таблиця 1

Показники соціально-адаптивних характеристик моряків

Показник	М	σ
Адаптивність	70,9	9,8
Прийняття себе	82,3	9,2
Прийняття інших	70,4	12,3
Емоційний комфорт	64,0	15,3
Інтернальність	71,6	11,4
Домінування	56,0	8,1
Ескапізм	10,4	3,6

Примітки: М – середнє; σ – середньоквадратичне відхилення.

Таблиця 2

Показники структури ціннісних орієнтацій моряків

Показник	М	σ
Допомога та милосердя до інших людей	4,9	1,2
Визнання та повага людей та вплив на оточуючих	4,5	0,9
Здоров'я	4,1	1,1
Любов	4,1	1,3
Високе матеріальне благополуччя	3,6	1,5
Пізнання нового у світі, природі, людині	3,7	1,3
Приємне проведення часу, відпочинок	3,5	1,2
Високий соціальний статус та управління людьми	3,0	1,1
Пошук та насолода прекрасним	2,8	1,3
Спілкування	2,8	1,0
Соціальна активність для досягнення позитивних змін у суспільстві	2,5	1,2

Примітки: М – середнє; σ – середньоквадратичне відхилення

– цінності сім'ї та міжособистісних зв'язків, які слугують джерелом емоційної підтримки;

– цінності професійної компетентності, що підтримують почуття власної значущості та відповідальності.

Такі результати не є типовими для представників морських спеціальностей, зокрема моряків. Ціннісна орієнтація, як-от допомога та милосердя до інших людей, не представлена як базова для них. Однак в умовах війни вона стала визначальним чинником життєвої стратегії.

Найнижче ранжовано цінності соціальної активності та спілкування, що може бути зумовлено специфікою професії, ізоляцією та вимушеним перебуванням поза соціальними мережами підтримки.

Результати порівняння підгруп за віком показали, що більш старші за віком моряки достовірно частіше орієнтовані на цінності допомоги та милосердя до інших людей. Це свідчить про більшу зрілість і соціальну спрямованість старших за віком моряків порівняно з молодшими.

Для представників старшого плавскладу важливі визнання та вплив на оточуючих, тоді як молодший плавсклад на перші місця ставить пошук та насолоду прекрасним. Ця різниця виявлена на значущому рівні відмінності.

Дані за групами, диференційованими за сімейним статусом, підтверджують, що моряки, які мають стабільні сімейні стосунки та проживають разом з родиною, віддають перевагу цінностям, пов'язаним з міжособистісними зв'язками, відповідальністю та підтримкою інших. Це може свідчити про те, що сім'я виступає не лише джерелом емоційного захисту, але й чинником, який сприяє збереженню внутрішньої мотивації, цілеспрямованості та адаптивності в екстремальних умовах.

Для дослідження структури ціннісних орієнтацій було проведено статистичний аналіз із використанням багатовимірних методів. Індекс Шепарда для побудованої моделі становить 0,551, коефіцієнт дисперсії близькостей – 0,353, рівень придатності моделі (RPO) – 0,839, що свідчить про прийнятну адекватність запропонованої моделі для подальшої інтерпретації. Результати аналізу представлено на рис. 1.

Було визначено, що в ієрархії реальних цінностей моряків існує компактне консервативне ядро, що включає матеріальне благополуччя, соціальну активність,

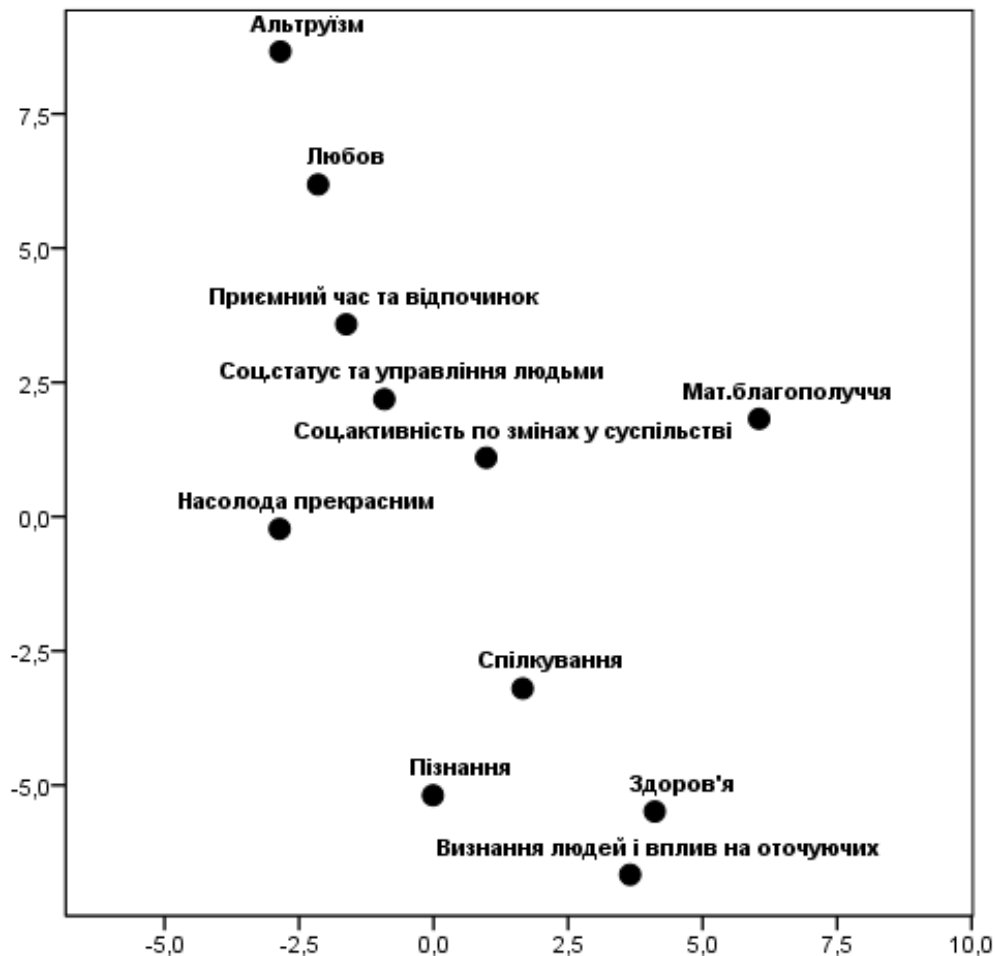

Рис. 1. Загальна модель структури цінностей

соціальний статус, приємний час та відпочинок. Вони утворюють структурний центр, навколо якого групуються інші орієнтації. На периферії розташовані пізнання, здоров'я та визнання від оточення, що вказує на більшу варіативність та ситуативність їхнього значення. Важливо, що альтруїзм і любов винесені у верхню частину простору – як смислові опори, що задають гуманістичний вектор у системі цінностей моряків.

В задачі дослідження входило визначити взаємовплив та взаємозв'язок всіх трьох досліджуваних сфер: емоційної (стресостійкість), соціальної (адаптація) та мотиваційної (цінності).

За результатами отриманого аналізу можна констатувати, що стресостійкість має тісний і статистично значущий зв'язок з різними параметрами соціально-психологічної адаптації. Моряки з високим рівнем стресостійкості демонструють вищу впевненість у власних силах, внутрішній контроль і стійкість емоційної сфери.

Стресостійкість та соціально-психологічна адаптація також пов'язані з реальними цінностями моряків. Можна припустити, що ціннісні орієнтації моряків є опосередкованими чинниками.

Для розуміння причинно-наслідкових механізмів та створення інструмента для обґрунтованого прийняття рішень ми застосували багатофакторний регресійний аналіз. Було вибрано значущу модель ($F = 7,211$, $p = ,000$) з високим рівнем пояснюваної дисперсії ($R = 0,875$; $R^2 = 0,765$).

Найбільш вагомими предикторами стресостійкості виявилися такі: ескапізм ($\beta = -0,601$; $p < 0,001$) – сильний негативний предиктор, що знижує рівень стресостійкості; пошук і насолода прекрасним ($\beta = 0,456$; $p = 0,001$) – позитивний предиктор, який підсилює стресостійкість через естетичні та смисложиттєві орієнтири; приємне проведення часу, відпочинок ($\beta = -0,344$; $p = 0,003$) – парадоксальний негативний предиктор, що може відображати пасивно-рекреаційні стратегії уникання; пізнання нового у світі, природі, людях ($\beta = 0,296$; $p = 0,015$) – сприяє підвищенню стресостійкості, оскільки орієнтує на активність і допитливість; здоров'я ($\beta = 0,341$; $p = 0,013$) – значущий ресурс адаптації, який прямо підтримує психологічну стійкість.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Проведене дослідження підтвердило наше припущення.

Психологічні особливості адаптаційних характеристик моряків в умовах війни визначається такими трьома ключовими компонентами: стресостійкість як інтегральний показник особистісної стабільності; рівень соціально-психологічної адаптивності (адаптаційні ресурси); ціннісно-сміслова сфера як ресурс та регулятор поведінки.

Вибір саме цих компонентів ґрунтується на специфіці професії моряків, які тривалий час перебувають у відриві від сім'ї та звичного соціального оточення, часто працюють у замкнених колективах та стикаються з невизначеністю. При-

чому в умовах війни саме цінності набувають особливого значення, оскільки вони визначають напрям поведінкових стратегій: орієнтація на розвиток і само-реалізацію сприяє конструктивній адаптації, тоді як домінування цінностей ескапізму чи уникання може обмежувати адаптаційний потенціал навіть за високої індивідуальної стресостійкості.

Перспектива подальших досліджень передбачає розроблення модифікованих психодіагностичних інструментів для більш точного вимірювання стресостійкості в екстремальних професіях. Крім того, існує потреба в цільових програмах психологічної підтримки моряків, які можуть включати розвиток спеціалізованих копінг-стратегій, спрямованих на роботу з екстремальними стресорами, групові форми психологічної допомоги для посилення ресурсності соціальної підтримки.

Список використаних джерел і літератури

1. Безлуцька О.П. Психологічні передумови виникнення помилкових дій судових операторів. *Габітус*. 2020. Вип. 15. С. 219–222. <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2020.15.37>.
2. Волкова О.О. Соціально-психологічні чинники впливу на копінг поведінку моряків в умовах невизначеності та ризику. *Перспективи та інновації науки. Серія «Медицина»*. 2024. № 1 (35). С. 859-869. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-1\(35\)-859-869](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-1(35)-859-869).
3. Гірченко О.Л., Глушков А.В., Смокова Л.С., Шеленкова Н.Л., Вдовіченко О.В. Особливості суб'єктивного психоемоційного сприймання психотравмуючих ситуацій. *Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)*. 2023. № 11 (29). С. 464-474. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-11\(29\)-464-474](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-11(29)-464-474).
4. Гоженко О.І. Медичний посібник для моряків: загальні відомості про невідкладні стани, захворювання, принципи надання першої долікарської допомоги. Професійна спілка робітників морського транспорту України, 2020. 200 с.
5. Данилюк І.В., Предко В.В., Бондар М.В. Особливості прояву рівня життєстійкості залежно від домінуючих копінг-стратегій особистості. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Психологія*. 2023. Т. 1 (19). С. 30–35. [https://doi.org/10.17721/BPSY.2023.1\(17\).4](https://doi.org/10.17721/BPSY.2023.1(17).4).
6. Кононенко О.І., Кононенко А.О., Базиленко К.П., Прокоф'єва О.О. Соціальна акомодация та життєстійкість як ресурси виживання в умовах війни. *Наукові інновації та передові технології. Серія: Психологія*. 2023. № 1 (25). С. 677–688. [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-11\(25\)-677-688](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-11(25)-677-688).
7. Кременчуцька М.К., Добриніна І.В. Оптимістичне відношення до життя як активуючий ресурс особистості (ортобіотичний підхід). *Дослідження психології ортобіозу людини: монографія*. Київ: Ліра-К, 2021. С. 36–57.
8. Криворотько Г.С. Психологічна характеристика особливих умов діяльності моряків далекого плавання. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 2. Ч. 1. С. 400–408. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvldu_2012_2%281%29_49.
9. Побідаш А.Ю. Психологічні особливості життєвої стійкості моряків – жертв піратського полону : дис. ... канд. психол. наук: 19.00.09; Національний університет цивільного захисту України. Харків, 2012. 296 с.
10. Предко В.В., Сомова О.О. Вплив війни на зміну рівня стресу та стратегій збереження життєстійкості українців. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Психологія*. 2022. Т. 33 (72). № 4. С. 89–98. <https://doi.org/10.32782/2709-3093/2022.4/16>.

11. Родіна Н.В., Фокін А.С. Копінг-поведінка особистості у ситуаціях невизначеності та ризику. *Габітус*. 2021. Вип. 24. С. 90–96. <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2021.24.2.16>.

12. Сорока О.М. Психологічні ресурси стресостійкості моряків далекого плавання. *Габітус*. 2021. Вип. 25. С. 169–174. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2021.25.30>.

References

1. Bezlucka, O.P. (2020). Psychologichni peredumovy vynyknennja pomyrkovyh dij sudnovykh operatoriv [Psychological preconditions for the emergence of false actions of ship operators]. *Gabitus*, 15, 219–222. <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2020.15.37> [in Ukrainian].

2. Volkova, O.O. (2024). Sotsialno-psykholohichni chynnyky vplyvu na kopinh povedinku moriakiv v umovakh nevyznachenosti ta ryzyku. [Socio-psychological factors of influence on coping-behavior of sailors in the conditions of uncertainty and risk]. *Perspektyvy ta innovatsii nauky*. Seriiia “Medytsyna”, 1 (35), 859–869. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-1\(35\)-859-869](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-1(35)-859-869) [in Ukrainian].

3. Girchenko, O.L., Hlushkov, A.V., Smokova, L.S., Shelenkova, N.L., Vdovichenko, O.V. (2023). Osoblyvosti subiektyvnoho psykhoemotsiinoho sprymannia psykhotravmuiuchykh sytuatsii. [Peculiarities of subjective psycho-emotional perception of traumatic situations]. *Perspektyvy ta innovatsii nauky* (Seriiia “Pedahohika”, Seriiia “Psykhohohiia”, Seriiia “Medytsyna”), 11 (29), 464–474. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-11\(29\)-464-474](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-11(29)-464-474) [in Ukrainian].

4. Hozhenko, O.I. (2020). Medychnyi posibnyk dlia moriakiv: zahalni vidomosti pro nevidkladni stany, zakhvoriuvannia, pryntsypy nadannia pershoi dolikarskoj dopomohy. [Medical guide for sailors: general information about emergencies, diseases, principles of first aid.]. *Profesiina spilka robitnykiv morskoho transportu Ukrainy*, 200 s. [in Ukrainian].

5. Danyliuk, I.V., Predko, V.V. & Bondar, M.V. (2023). Osoblyvosti proiavu rivnia zhyttiistikiosti zalezno vid dominuiuchykh kopinh-stratehii osobystosti. [Features of hardiness depending on dominant coping strategies of personality]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Psykhohohiia*, 1 (19), 30–35. [https://doi.org/10.17721/BPSY.2023.1\(17\).4](https://doi.org/10.17721/BPSY.2023.1(17).4) [in Ukrainian].

6. Kononenko, O.I., Kononenko, A.O., Bazylenko, K.P., & Prokofieva, O.O. (2023). Sotsialna akomodatsiia ta zhyttiistikiist yak resursy vyzhyvannia v umovakh viiny. [Social accommodation and resilience as resources for survival in wartime]. *Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnolohii. Seriiia Psykhohohiia*, 11 (25), 677–688. [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-11\(25\)-677-688](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-11(25)-677-688) [in Ukrainian].

7. Kremenchutska, M.K., & Dobrynina, I.V. (2021). Optymistychno vidnoshennia do zhyttia yak aktyvuiuchy resurs osobystosti (ortobiotychnyi pidkhid). [Optimistic attitude to life as an activating resource of the personality (orthobiotic approach)]. *Doslidzhennia psykholohii ortobiozu liudyny: monohrafiia*. Kyiv: Lira-K, 36–57 [in Ukrainian].

8. Kryvorotko, G.S. (2012). Psychologichna harakterystyka osoblyvykh umov dijial’nosti morjakiv dalekogo plavannja [Psychological characteristics of special conditions of sailors of distant floating]. *Naukovyj visnyk Lvivskogo derzhavnogo universytetu vnutrishnih sprav*, 2. Ch. 1, 400–408 [in Ukrainian].

9. Pobidash, A.Ju. (2012). Psychologichni osoblyvosti zhyttjevoi stijkosti morjakiv – zhertv piratskogo polonu [Psychological features of seafarers’ vital stability – victims of pirate captivity]: dys. ... kand. psychol. nauk. *Nacional’nyj universytet cyvilnogo zahystu Ukrainy*. Harkiv. 296 s. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvldu_2012_2%281%29__49. [in Ukrainian].

10. Predko, V.V., Somova, O.O. (2022). Vplyv viiny na zminu rivnia stresu ta stratehii zberezhenia zhyttiistikiosti ukraintsiv [The influence of the war on changes in the level of stress and strategies for preserving vitality of Ukrainians]. *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho. Seriiia: Psykhohohiia*, 33 (72), № 4. 89–98. <https://doi.org/10.32782/2709-3093/2022.4/16>. [in Ukrainian].

11. Rodina, N.V., & Fokin, A.S. (2021). Koping-povedinka osobystosti u sytuatsiakh nevyznachenosti ta ryzyku. [Coping behavior of the personality in situations of uncertainty and risk]. *Habitus*, 24, 90–96. <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2021.24.2.16> [in Ukrainian].

12. Soroka, O.M., & Babelyuk, O.V. (2021). Psykholohichni resursy stresostiykosti moryakiv dalekoho plavannya [Psychological resources of stress resistance of long-distance sailors]. *Habitus*, 25, 169–174. <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2021.25.30> [in Ukrainian].

Rodina N. V.

Doctor of Psychological Sciences, Professor,
Head of the Department of Psychodiagnostics and Clinical Psychology
Odesa I.I. Mechnikov National University

Kremenchutska M. K.

Candidate of Psychological Sciences, Professor,
Professor at the Department of Psychodiagnostics and Clinical Psychology
Odesa I.I. Mechnikov National University

Kozachek I. A.

Master's student at the Department of Psychodiagnostics and Clinical Psychology
Odesa I.I. Mechnikov National University

**PSYCHOLOGICAL FEATURES OF THE ADAPTATIONAL
CHARACTERISTICS OF SAILORS IN WARTIME IN UKRAINE**

The article examines the psychological characteristics of sailors' adaptation to wartime conditions. The relevance of the topic is due to the fact that wartime conditions radically transform the usual socio-psychological context of sailors' functioning. The purpose of the study is to test an empirical model of psychological mechanisms of adaptation of maritime specialists to military stressors in view of the transformation of their value structure. Within the framework of the empirical study, a sample of 60 sailors was diagnosed and interviewed. It was found that the psychological characteristics of adaptation are determined by three components: stress resistance, socio-psychological adaptability, and the value-semantic sphere, which form a complex system of individual adaptation to extreme conditions. A transformation of the value structure was revealed: the most significant values became service and helping others, family ties, and professional competence. For sailors, who are separated from their families and familiar social environments for long periods of time, often work in closed communities, and face uncertainty, these values take on special significance, as they determine the direction of behavioral strategies. The results of the study emphasize the need to develop psychological support programs and a mental health monitoring system for seafarers.

Key words: sailors' activities, wartime conditions, uncertainty and risk, stress resistance, adaptive capacities, resilience, values, psychological resources.

Дата надходження статті: 03.10.2025

Дата прийняття статті: 07.11.2025

Опубліковано: 26.11.2025

